

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... à Pascha usque || ad Aduentum,|| ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

In secu[n]da homilia prolixè tractatur materia hæresis, & quo[d] intentio,
p[ro] testatio, ignorantia & c. non excuset. In die sacros[an]cta[m]
Pe[n]tec. Eua[n]. Cu[m] uenerit paraclitus. loh. 14 ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-35259

Sermonia
notabile
dictum.

ait **G**erson, corrumpunt omnem ordinem hierarchicum, non in ecclesia tantū, sed & in seculari politica. tales in fecerunt regnum Angliæ, destruxerunt studium Pragensē, & usque ad Scotiam peruenerunt. Quid si pius ille pater reuiuiscens, in hæc nostra redeat tempora? quid obsecro dicturus esset, conspicatus Lutherana rabie laborare tot inclyras, illustresq; regiones, Morauiam, Liouoniam, Daciam, Prussiam, Saxoniam, Hassiam, & quasdam alias, quam uis non ex integro, quia deus reseruauit sibi aliquot milia, qui non curuauerunt genua sua ante Baal?

¶ Sufficiant igitur hæc in præsentiarum dicta, dicant que hinc neochristiani, se non excusari de ignorantia, nihilq; esse quod clamitant, se, quicquid faciunt, animo bono facere, in laudem & gloriam dei. Quia sic Iudæi quoque rati sunt obsequium se præstare deo, quum **CHRISTVM** crucifigerent, Stephanum lapidarent, Matthiam aliosq; apostolos & martyres occiderent, & tamen grauissime in hoc peccarunt. Nos iam communibus uotis deprecemur dominum, ut gratia sua clementer illuminare dignetur omnes, quotquot ab unitate fidei catholice defecerunt, quatenus & ipsi semota cæcitate agnoscant errorem suum, pœnitentiã agant & confiteantur, planèque desistant: & sic ad unitatem fidei reuersi, nobiscum

nosq; cum ipsis ad unum illud ouile **CHRISTI**

perueniamus, gloriam consequuturi

felicitalis æternæ, quam no-

bis concedat Iesus **CHRISTVS**

in secula

benedictus,

Amen.

IN CELEBERRIMA

ET SANCTISSIMA FESTI-

uitate Pentecostes, Euange-

lium Iohannis XIII.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Si quis diligit me, sermo nem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. **Q**ui non diligit me, sermones meos nō seruat. **E**t sermonem quem audistis, non est meus, sed eius qui misit me, patris. **H**æc locutus sum uobis, apud uos manens. **P**araclitus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quæcunque dixerō uobis. **P**acem relinquo uobis, pacem meam do uobis. **N**on quomodo mundus dat, ego do uobis. **N**on turbetur cor uestrum, neque formidet. **A**udistis quia ego dixi uobis, uado & uenio ad uos. **S**i diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad patrem, quia pater maior me est. **E**t nunc dixi uobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis. **I**am non multa loquar uobiscum. uenit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. **S**ed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

HOMILIA .I.

Dilectissimi in **CHRISTO** fratres, hac tam solenni festiuitate, deus pater & filius spiritum sanctum miserunt charissimis discipulis, iuxta promissum. Venit ergo spūs sanctus cum sonitu uehementi, & in specie linguarum ignearum, ad declarandum quia corda eorum uenerat inflammare & incēdere igne diuini amoris: cuius incendium internum, linguæ istæ externę significabant. Quamobrem euangelium hoc hodie legi ordinauit ecclesia, quando dixit dominus discipulis: Qui diligit me, mandata mea seruabit. Quo unico uerbo mendacii coarguit plerofq; neochristianos. quis enim est qui cum interrogatur an diligat deum, nō respondeat se diligere illum? At nos, si uerum scire uolumus adcommode mus illam solēdam & certam amissim Christi uerbum: Qui diligit me, mandata mea seruabit. Ideoq; cum pauci sint, qui mandata dei custodiant, pauci quoq; diligunt deum: quoniā probatio charitatis, exhibitio operis est. Atq; hoc Iohannes etiam testatur, inquit: Hęc est charitas dei, ut mandata eius custodiamus. & paulo ante: Qui dicit se nosse deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in ueritas non est. Potest hoc etiam ex uerborum circumstantiis colligi. interrogauerat enim illum Iudas Thadæus, dicens: Quid est quod nobis te manifestaturus es, & non mudo? Quæ fierat ecce, ait Augustinus, discipulus de domini manifestatione, & audiuit de dilectione atq; missione, quia dilectio discernit sanctos à mundo: & quibus Christus dat suam dilectionem, illis donabit in fine suam manifestationem, & diligentibus ipsum manifestabit se, diligentes autē eum, nō sunt mundus hic, quoniam sic etiam Iudas interrogauerat illū ex dilectione, ut testatur Chrysostrōmus. Cum plura hic dici possent de seruandis mādaris dei, quoniam in corde, ore & opere custodienda sunt illa, sic Moyses ait, Verba quæ præcepi tibi hodie, erunt in corde tuo (ecce cor) & dices ea filiis tuis (ecce in ore) & ligabis quosq; in manu tua (en operis consummationē) Ita Christus etiā ad discipulos: Qui habet mandata mea & seruat ea, hic est qui diligit me. Et si bene expendas textum ipsum, uidebis quomodo **CHRISTVS** doceat discipulos suos. cum enim dixisset, Mundus non uidebit me, sed uos, Et deinceps, Ma-

Gregori^o.

Joh. 8.

1. Johan. 2.

Johan. 14.

Augustin.

Chrysostr.

Deut. 6.

Johan. 14.

manifestabo eis meipsum, quæ sicut Iudas, quomodo se ipsis, & non mundo manifestaturus esset. Illud autem quod dixerat dominus, uos, Iudas de solis apostolis intellexerat, quod nunc dominus de fidelibus omnibus diligentibus se, dictum ostendit: estq; hæc cõmunis & uniuersalis regula, dominum hoc de omnibus credentibus intellexisse, quomodo dubitans alicubi Petrus quæsierat: Ad nos ne dicis parabolam istam, an ad omnes? Et alibi dominus ipse quibus edisserat aperit, dicens: Quod uobis dico, omnibus dico, uigilate. Quibus omnibus, nisi electis & dilectis suis ad corpus eius pertinentibus, quod est ecclesia? Non his itaq; tantum locutus est **CHRISTVS**, qui loquentem audiverunt, sed & apostolorum successoribus, maioribus nostris, nobis & posteris nostris, quotquot credituri sunt in illum.

2. ¶ Sequitur, & pater meus diligit eum. Ecce quisquis **CHRISTVM** diligit, uicissim diligitur à patre, sicut deinceps dixit dominus, & pater diligit uos, quia dilexistis me. Ex utraq; illa dilectione patris & **CHRISTI**, quid sequatur, porro declarat cum ait: Ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. Ecce sapientiam Christi, ecce benignitatem & miserationem dei. Solus interrogauerat Iudas, quomodo manifestaturus esset se ipsis & non mundo, dominus responderet & promittit, nec illi tantum qui quæsierat, neq; solis apostolis, sed omnibus credentibus, se cum patre uenturum & mansionem ibi facturum: nam de spiritu sancto iam antea dixerat, Apud uos manebit & in uobis erit. Pensate fratres charissimi, quanta sit ista solennitas, habere in cordis hospicio aduentum dei. Vide tamen duo hæc esse, ad eum uenimus, mansionem apud eum faciemus: quo significare uoluit dominus, se non apud omnes mansionem facere ad quos uenit, quoniam sunt non pauci, qui penitentia acta conuersi ad dominum, tempore tribulationis recidunt in priora peccata: apud hos sane mansionem non facit deus, sed quis quis uere diligit deum, adeo ut tam obfirmato sit animo per charitatem, quod non decedat in aduersis, ibi deniq; mansionem facit dominus. Et hæc quidem trium personarum mansio in anima hominis fidelis præfigurata

Cyrillus.

Matth. 24

Marci. 13.
Aug. ad
Estr. iiii.

Johan. 16.

Augustin.
Johan. 14

- Gene. 18** est tunc, cum tres angeli hospittio accepti sunt ab Abraham, qui tres illos uidit quidem, sed unum adorauit. Meminit eius rei Paulus ad Corinthios, dicit enim dominus, habitabo in eis, & ero eorum deus, & ipsi erunt mihi in populum. Ita uir ille dicit propheta, Fili hominis, locus solij mei, & locus uestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel. **Obis felicem, o ter quaterq; beatu,** ad quem hodie uenit spiritus sanctus simul cum patre & filio. **Vae istis, ad quos illi uenire recusant.** **Vae etiam** his ad quos cum uenerint, mansionem tamen apud eos nec inueniunt, nec faciunt ullam, sicut apud Saulem, qui quam bonus erat primulum, tam perditus & peruersus deinde factus est. **Ratione** porto reddit dominus, quia qui non diligit me, sermones meos non seruat. Ecce quam in charitate possum hoc est totum, adeo ut quisquis non diligit Christum, neq; patrem deinde uisurus sit, nec spiritum sanctum: & ut maxime filium conspecturus sit uenietem iudicem, tamen hoc illi eueniet non ad consolationem, sed iudicium. **Sunt** qui superiora omnia de manifestatione intelligant resurrectionis, qua per dies 40. uisus est discipulis: nos tamen nostram hanc expositionem eo libentius adduximus, quod ad nos & omnes fideles se extendit, omnes enim nos paratos, hodie uero maxime, esse addecer ad hunc spiritum sanctum suscipiendum, totamq; trinitatem, unde dici etiam nobis queat, **Templum dei sanctum**
- 1. Corin. 3.** est quod estis uos.
- 1.** **Quis** autem seruandi sint sermones sui, iam porro causam aperit, dicens illos non esse suos, sed eius a quo missus erat patris. **Quid** enim aliud est uerbum Christi, nisi euangelium? & hoc quid aliud, quam dei patris mandatum? Sic ille firmamentum, ut inquit **Cyrillus,** in medium a dferre uoluit, quo audientium mentem in uicto confirmer robore, ut Iudaeorum sprete imperitia, euangelicam magno animo sequantur doctrinam. Sic alibi ait: **Doctrina** mea non est mea, sed eius qui misit me, patris. Et ad **Nicodemum,** quem misit deus, uerba dei loquitur. Ad **Iudaeos** quoq; clamat: **Quia** ego ex me ipso non sum loquutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandata dedit, quae dicam aut quid loquar.

¶ Non ira accipiendum tamen hoc est, quasi doctrina Christi sua non sit. una enim est omnium trium personarum, hoc ergo tantum uoluit, quod a se confecta non sit, uel etiam quod non sua tantum sit, sed & patris & spiritus sancti. sancta itaque & salubris illa fuit, & a Iudæis nihil minus quam contemnenda. Augustinus sic habet: Quum non a se ipso sit filius dei, neque de se ipso loquitur: nam & essentiam suam & operationem & sermonem omnem a patre habet. & suus itaque est sermo, quia loquitur illum: & simul non suus, quia non a se ipso loquitur. Deinde aliter exponit, cui etiam consentit Gregorius, quod seipsum uoluerit intelligi, quia in principio erat uerbum. non itaque suum, sed patris est uerbum. quomodo nec sua imago est, sed patris. Sin autem hoc CHRISTI uerbum de humanitate ipsius intelligatur, facilis est sensus. siquidem doctrinam euangelicam humanitas CHRISTI a se non habet, sed a deo. Unde discant omnes prædicatores sic pro concione dicere, ut simul uere possint dicere cum Christo: Sermo quem loquor, non est meus, sed eius qui misit me, patris. dico uere, ut possint illud profiteri contra neochristianos, qui cum clamitent uerbum se prædicare dei & euangelium, nihil tamen aliud prædicant quam somnia sua, suasque hæreses, identidem ut cuculus cantilenam eandem occinunt.

¶ Quæreret tamen poterant discipuli, quoniam ille esset sermo patris. Respondens itaque dominus, ait: **Hic ipse** quem loquor sum uobis, cum adhuc conuersarer in carne. **Geminam** plane sic nobis esse insinuat mentionem. **Alia** enim est illa, quam promissit futuram: hæc uero alia, quam presentem esse restat: illa spiritualis est, atque intrinsicus mentibus reddit: hæc corporalis, forinsecus oculis atque auribus exhibetur. Et illa est de qua dixit: **Ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi.** Sic uerbum incarnatum & manet & recedit, recedit corpore, manet diuinitate. addit **Cyrillus**, Quando nobiscum **CHRISTVS** ratione deitatis non manet, qui omnia replet, & a nulla re abest. **Ab homine** igitur dictum est, **Hæc loquutus sum apud uos manens.** Sic prophetia **Baruch** impleta est: **In terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est.**

¶ Quum iam sæpe prædicatione Christi audissent apud

Augustinus

Gregorius

Augustinus

Matth. vii.

Gregorius

Cyrillus

Baruch.

stoli, neq; tamen intellexissent, quãobrem sæpius ipsum de intellectu interrogabãt, ut **Petrus, Thomas, Philippus** & **Iudas** in cœna, cogitare apud se poterãt: **Quid est quod sermones suos non intellectos toties audiuimus? Id ipsum præuenire uolens, subiunxit dominus: Paraclitus ille quẽ mitteret pater in nomine meo, docebit uos omnia. Caue tamen tu suspiceris tantum Christum loqui, & spiritum sanctum docere solum. utrunq; enim illud commune est tribus personis, sed ita, quoniam trinitas est, oportebat singulas insinuare personas, easq; nos distincte audire, inseparabiliter intelligere. Atq; non apostolis tantum, sed uniuersæ ecclesiæ doctorem illum paraclitum dedit dominus, unde etiamnum illam docet, regit & gubernat, ne qua impingat aberrans infide. Magisterium autem illud spiritus sancti deserũt hæretici omnes & schismatici, cumq; fontẽ fidei relinquunt, reliquum nil est, nisi ut in miserabiles concidant errores.**

¶ Et quã pulchre omnia docuerit spiritus sanctus, discipulos, nonne uel hac una die satis manifeste apparuit, quãdo intrepidus & fortissimus illos reddidit ad prædicandum cum fructu, & quidem tanto, ut prima statim die ad piscatoris uocem cõuerterentur tria millia hominum, & baptizarentur? sicq; omne id quod obscurum eis fuit antea, iam hodie intellexerunt manifestissime, quodcunq; ad ædificationem fidei faciebat & ecclesiæ. Duo itaque

Gregori^o. **CHRISTVS** commemorat, quæ spiritus sanctus facturus erat docturus eos omnia, & suggesturus etiam quæ **CHRISTVS** dixisset. suggerit autem spiritus sanctus, non quod scientiam ab imo inserat, sed ab occulto, & docuit ille quidem quæcunq; non dixerat **Christus**, suggestit uero, quæ cũq; obscurius dixerat dominus: uel quæ propter inbecillitatem rationis memoria comprehendere non poterant apostoli. Quæ magna eis fuit consolatio, quod ei discendi finem nondum haberent, amisso tamẽ magistro, alium habituri essent doctorem, eumq; manifestum, qui se doceret omnia: impletumq; sic est illud dictum **Iob**, Insuper ratio omnipotentis dat intelligẽtiam. Quomodo autem id factum sit, refert **Gregorius**, & ait: Nisi idem spūs cordi adfir audientis, ociosus est sermo doctoris: nisi intrus sit

Chrysost.
Iob. 31.
Gregori^o.

qui doceat, doctoris lingua exterius in uacuum laborat. Et hinc illud est, quod multi sermonem aliquem audientes, non æqualem fructum inde reportant: quoniam doctor internus quosdam specialiter docet, alios non item. Quod facit illud Iohannis: Vnctio uos docebit de omnibus. Hanc nimirum unctioem didicit ecclesia iam inde à temporibus apostolorum usq; ad nos: neq; spiritus aduentum expectauit Lutheri, Zuinglij, Oecolampadij, Regij, Capitonis, Bucerij, & similium, quos recte hominum monstra, non homines credas. Admirandum autem hic quoddam diuinæ sapientiæ considera mysterium, quamuis enim opera trinitatis sunt indiuisa, tamē aliqua certis adpropriantur personis. Ecce quā pulchre conueniunt omnia, deus pater mundum condidit, deus filius humanum genus redemit, spiritus autem sanctus ecclesiam docuit.

z. Iohan. 14.

¶ Cæterum quando ne iora quidem perituum est de uerbis domini, neq; hæc etiam frustra dicta erunt, quæ mittet pater in nomine meo. Mittetur enim paraclitus ille sic in nomine meo, quod nihil alienum à me, uel meis uerbis contrariū docturus sit, sed in gloriā nominis mei. Potest tamen & in hunc modum intelligi, quod in nomine filij uenturus erat spiritus sanctus. Quia sicut in nomine patris uenerat filius, eo quod filius esset dei patris: ita spiritus sanctus uenturus in nomine filij, iuxta illud Pauli, Misit deus spiritum filij sui. Neq; tamen sic consolari desinit suos, addit in super. Pacem meam do uobis, pacē relinquo uobis. Multa de pace dici possent, re utiq; pia, sancta & Christiana professione dignissima. sed ego uos admonitos iam tantum uolo, ut sectemini pacem, quam Christus quoq; discipulis suis abiturus ad patrē reliquit, & unice commendauit. & uos itaq; pacem sancte obseruate, si modo Christiani ita esse cupitis, ut dici uehementer optatis: quia ubi pax, ibi & deus est & omnis felicitas; ubi contentio & discordia, ibi diabolus & genus omne malorum. Quod porro geminauit pacē, eod refert Augustinus, quoniam pacem nobis relinquit in hoc seculo, pacēq; suā dabit in futuro. Pacem nobis suam relinquit, qua superemus inimicum: pacem dat, ut sine hoste uiuamus: pacem, inquam, relinquit hic nobis, abiturus ad patrē: pacē dat

Theoph.

Sala. 4.

Augustin.

Q

Ephē. 2 nobis, nos adducturus ad patrem. **And** & **Christus** ipse pax
1. Petri. 2. est, qui facit utraque unum, **Judæos** scilicet & **gētes** in uni-
 ratē fidei congregans.

Et tiam hoc temere non est, quod distinctim ait: **Pacem**

Augustin. relinquo uobis, pacem meam do uobis. neque em̄ idem re-
 linquere est & dare, atque ea quidem quam relinquit, pax
 nostra est, ut eam possumus ipsi accipere: quam uero ipse
 dat, in cælis est, illamq; tantisper habere nō possumus, dū
 in nobis lucta est carnis & spiritus. **Et** tamen hic quoq; pax
 est, quam habere possumus secundum hominem interio-
 rem. imperfecta tamen ea est, quam diu legē habemus in

Roma. 7 membris nostris repugnātem legi diuinæ. Equidē, quam-
 uis non negem tam corporalem quam internam pacē bo-
 nam esse utraq; tamen crediderim præcipue hic loquu-
 tum esse **Christum** de pace animæ & conscientiæ, ut ait

Philip. 4. **Paulus**: Pax dei quæ superat omnem sensum, custodiat
 corda uestra & intelligētiās uestras. **Atq;** ideo adiecit do-
 minus: **Non** sicut mundus dat, ego do uobis. mundus pa-
 cem dat, sine bellis & seditionibus, sed non ad gloriā dei:
 quin potius ad promouenda mercimonia, & manu tenē-
 das tyrannides, & id genus alia negocia mundi. **Quæ** nō
 tam pax uera est, quam fucus quidam pacis: quoniam in
 isto genere pacis etiam confederati plerumq; inter se dis-

Augustin. sentiunt, alter alteri insidiatur & pessime loquitur. Pro-
 fecto pax uera esse non potest, ubi non est concordia, q̄
 disuncta sunt corda. **Quisq;** autem diligit deum, man-
 data eius seruat: ad quem ueniens pater mansionem facit,
 hic pacem ueram habet, quum interim non sit pax impi-

Isaie. 57 is, sed tantum diligentibus deum, & facientibus bonum,
 & in quorū operibus non minus quam corde & ore spectetur
 dilectio, quæ ociosa nunquam est. operatur enim ma-

Gregori⁹. gna, si est: sin uero operari renuit, iam non est dilectio. In
 hac probatione frigidi, imō nulli comperientur neochri-
 stiani: qui quicquid in uniuersum est bonorum, conte-
 mnunt & eludunt, tantum abest ut quid boni faciant. **Vos**
 autē mandata dei seruate: diligite deum, & uicissim ille uos
 diliget, mansionem etiam facturum in cordibus uestris,
 quum uenerit ad uos. **O** enim felices uos, qui tantæ gra-
 tiæ participes efficiimini. uere uobis ille pacem suam re-

linquet conscientia bonae, quam deinde perficiet in uita
aeterna. Id adeo tu facere dignare fili dei **CHRISTE IE**
SU, q cum patre uiuis & sancto spū, in secula benedictus,
Amen.

ALTERA HOMILIA

in die sancto Pentecostes.

Appropinquante iam persecutione discipulorum,
magnaq; perturbatione eorundem ex passione &
morte **Christi**, multis modis ille cōsolatus est eos
tanquam pastor bonus: & inter cetera promisit eis, quod
si dilexerint illi deum, ipsiisque mandata seruauerint,
uicissim dilecturus sit eos: deinde pollicitus est eis se missu **Johan. 14**
rum paraclitum spiritum sanctum, qui docturus ipsos sit
omnia, & in hoc pacem suam eis reliquit & dedit. Tan-
demque concludit hoc caput iisdem quibus exorsus fue-
rat uerbis, dicens: Non turbetur cor uestrum, neque for-
midet. audistis enim quia dixi uobis: Vado, & iterum ue-
niam ad uos. Homo abiit, mansit deus. Oculos deseruit,
cor non dimisit: atque ideo ipsos non perturbari iussit in-
tellectu, ut exciderent fide ad aliquem declinantes erro-
rem, neque uoluntate ad decrementum charitatis, audien-
tes illum rediturum, sicuti reuersus est in morte singulo-
rum apostolorum, & rediturus adhuc est in extremo iudi-
cio, iuxta illud **CHRISTI** uerbum: Iterum redibo ad uos, **Johan. 16**
& gaudet cor uestrum. Potest etiam ad uerba praece-
den-
tia sic referri, quia praedixerat se abiturum, & paraturum
illis locum: tūc; reuersum adsumpturum eos ad seipsum.
Ita quod hic multis uerbis dixerat, breuiter iam repetit: **Johan. 14**
atq; ad hunc sensum facilis est intellectus horum uerbo-
rum, cum ait: Vado & uenio ad uos, per passionem & mor-
tem discedo à uobis ad patrem, rursusq; uenio ad uos in
morte uestra, & tūc adsumam uos ad me ipsum. sunt enim
quidam, qui credunt **Christum** apparere sanctis & fideli-
bus in morte sua. & in electis quidem plane ita sentio, ma-
xime uero apostolis, quos in hoc sibi ex uniuerso mundo
elegerat, ut fidem plantaret ecclesiae. Cum autē ihs omni-
bus nihil aut certe par; pmouisset apud apostolos **Christo**,

Q ij

Johan. 14

illiq; non definerent triftari, porro reprehendit eos, dicens: Si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad patrem. quasi diceret, Videmini uobis diligere me, atque ideo grauitur & molefte fertis abitum meum. Verum non est hæc solida dilectio, quum impedire conamini gaudium meum, salutem uestram. nam abiens summū mihi gaudium cōparabo, uobisq; idem præparabo. Neque aliter omnino se hic res habuit, quàm si quādo parentes filios suos à se ablegare recusant nimio amore, quo erga illos ducuntur: sicq; indulgentiori educatione perire apud se sinunt, quos poterant ablegatos à se seruare in summum illorū commodū suumq; honorem. Et in tali casu non parum & reprehendenda uenit, & in culpa esse iudicatur immodica parentū dilectio, si sic pereāt liberi. Simili namq; modo discipuli quoq; cupiebant, nimia corporalis præsentia dilectione moti, retinere apud se Christū, qui magis charitate uera gaudere debebant de abitu illius ad patrem, quū & ipse eis dixerat: Expedi uobis ut ego uadā.

Iusebi in ecclē. hist.

2. ¶ Eius rei rationē deinceps reddit, & ait: Pater enim maior est me. Hæc nimirum, fratres, sunt illa uerba, unde Arrius uenenum exuxit, quo uniuersum mundū defecit, nescio an dicam magis infatuauit, quin potius dicam utrunq; non fuit enim unquam hæresis uel amplior, uel pestilentior. fuerunt quidem sæpe hæreses maiores, sed hæc una omnium maxime nocuit. Siquidem & latissimas, profundissimasq; radices egit, & in capiribus ecclesiæ diutissime durauit. Ecce enim orta primum in Alexandria Aegypti, totam statim inuasit Africam, infecit Græciam, Asiam, Italiam, Galliam, Hispaniam, & quod penè cum lachrymis dico, in nostram quoq; prorupit Germaniam. nam & Moguntiam usq; peruenit. Quid quodd& imperatores aliquot, reges nonnulli, & principes plurimi, neq; pauci episcopi hac hæresi infecti fuere? Sententia aut illorum hæc fuit: Quum hic dixerit dominus, patrem se maiorem esse, Christum quoq; seu filium dei, deum uerū non esse, sed summam tantum creaturam dei. Quæ extrema est blasphemia, filiū dei summo & maximo illo quod habet, uelle spoliare scilicet diuinitate. aut quid contumeliosius filio dei tribuere potuissent, nisi ipm deum uerum

non esse? Merito itaq; catholici fortiter se opposuerunt aduersus istam impudentissimam hæresim, & eorū aliquot millia sanguinem pro fidei ueritate effuderunt. Si enim filius dei deus nō esset, sequeretur alia hæresis, spm̄ sanctū quoq; deum non esse, sicut deinceps sensit Maccedonius. Et quamuis hæresis ista in illo sanctissimo concilio Niceno est condemnata sub Cōstanrino Magno, nō defuerunt tamē postea homines temerarij, qui concilium quoq; illud contemnerent, & hæresim istam quacunq; ui & uolentia tueri conarentur, præsidjs adiuri Imperatorum & imperaricum, puta Constantiæ, Valentis, Iustinae, Humerici, Vuandali, & mulrorum regum Gothorum. Et tamen triumphauit inuitis omnibus ueritas catholica, quando per Valentinianum, Theodosium, Gratianum, & alios pax restituta est ecclesiæ. Quumq; imperatores hæretici undequaq; in oppidis templa dedissent hæreticis occupanda, ita ut in una ciuitate essent in hoc tēplo catholici, in alijs hæretici, atq; quotidie tumultus, factiones & seditiones mouerentur, cædes undiq; essent & homicidia, nusquam pax aut requies: inter hæc omnia ex multis alijs fortissimum se præbuit patriarcha Alexandriae Athanasius, qui multas antea persecutiones passus erat ab hæreticis, & aliquoties in exilium eiectus, fugerat Treuerim ad Sanctum Maximinū, ibiq; composuerat symbolum illud fidei catholice, Quicunq; uult saluus esse, Hoc eo libētius multis uerbis enarraui, quod nunc quoq; sunt, qui de malignitate sua gloriātes, iactant suis damnatis erroribus indies tor accessisse principes, urbes, pagos, & nescio quid nō. Verum uos nō omnibus ne minimum quidem moueamini, quin magis in ueteri illa indubitata fide perseuerate fortes, atq; ab ecclesia ne recedite. Nec curate si principes & optimares nunc fiant hæretici: olim tam olim idē quoq; contigit in regibus & imperatoribus, necnō episcopis malis, quod qui historiarum sunt periti, facile nōrunt, Arrianam hæresim altiores egisse radices apud imperatores, reges & principes, quā uel Lutheranam istā, uel Zuinglianā, cum Imperatorem habeamus & regem maxime catholicos. Et uos itaq; charissimi, constantes estote, & in fide fortes. neq; tantilli facite, si quando auditis quosdam

Q ij

excidere nauicula fidei. Magis orate deū, p̄ gr̄a & firmitate p̄seuerantiē aduers^o om̄e gen^o heresum. Simulq; sperate & cōfīdite ī deū, qm̄ & hāc heresim extirpabit, ut ceteras.

3. Nunc hāc ipsa **CHRISTI** uerba dispiciamus, unde **Arriani** heresim suam desumpserunt. **CHRISTVS** sic dicit: Vado ad patrem, q̄a pater maior me est. Verba hāc quicquid uere expendit, uidet utique **CHRISTVM** uoluisse in hoc patrem se esse maiorem, in hoc quod ipse abiit ad patrem: abiit autem ad illum secundum formam adsumptam, formam serui, qd multa: secundum humanitatem. Et quū in **CHRISTO** naturæ duæ sint, secundum diuinam patri suo æqualis est, imō unum quid cum patre: sed secundum humanam pater illo maior est. **Temere** itaque incendium tantum inde pararunt **Arriani**, quod mirari debant magis & suspicere, illud scilicet, quod propter homines adsumpsit filius dei, q̄ exinanies seipsum, formam serui suscepit. Quum itaque **CHRISTVS** secundum diuinam naturam æqualis sit deo patri & semper cum ipso, nunc quoque apostolis indicat, si diligere ipsū, eos gaudere debuisse, quod humanitatem quoq; suam iam secum inferret cælo. Et certe argumentum amoris discipulorum erga **Christum** fuisse, non dolere ipso abeunte secundum humanitatem, sed cum **Psalmista** gaudere, cum diceret: Omnes gētes plaudite manibus, iubilare deo in uoce exultationis. Et hāc cōmunis **Augustini**, **Hilarij** & **Chrysostomi** sententia est. ait enim **Augustinus** obiurgās hereticum, Quid igitur hæretice? cum **CHRISTVS** sit deus & homo, dū loquitur ut homo, tu calumniaris deo: dum ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare diuinam: infidelis, ingratus, ideo ne tu minus diligis eum qui te fecit, quia dicit ille, quod factus sit propter te? Vbicunq; aliquid in sacris literis reperitur, quod diuinæ naturæ non competit, id totum humanitati tribuendum est, ut cum dicitur aut legitur, mortuum esse **CHRISTVM**, esurire, esseq; patre minorem, hāc omnia de humana natura sunt intelligenda: de diuinitate autem uerum est illud uerbum **CHRISTI**, Ego & pater unum sumus. Estq; hoc cuiuslibet **Christiano** pro certo habendū, **CHRISTVM** secundum diuinam naturam unum quid eē

cum deo patre & spiritu sancto, unamq; trium personarum esse potestatem, sapientiam, bonitatem, maiestatem, gloriam & æternitatem, sicut infra in dominica trinitatis disseremus. Non desunt tamen ex neochristianis quidam, qui Arrianis & scelestiores sint & magis impij. nã sunt qui scripserint Christum non solum deum uerũ non esse, sed & hominem purum. Tantum potuit malignitas hominum istis perditissimis seculis.

4. ¶ Diuinitatem porro suam discipulis probat dominus, & dicit: Et hæc dixi uobis antequam fiant, ut cum facta fuerint, credatis. Ecce quia certo adeo futura contingenta predicere soli deo proprium est, certo hinc suã concludit diuinitatem. Non tamen id sic intellige, quasi illi tunc demum credere debeant quæ prædixit, cum facta fuerint, quæ exigua & penè nihili esset fides. Verũ hæc Christi sententia est: Quum futurum est, ut rursus ueniã ad uos in specie uisibili, tunc cætera quoq; credite inuisibilia quæ dico uobis, ut me esse filium dei. Vel etiam declarare hic uoluit, fidem eorum quæ iam iam ruitura erat in passione Christi, rursus confirmandam in resurrectione. Et est hoc sane stabile firmũq; deitatis Christi pignus, futurorum prædictio. Ostendens autem se adeo cito resurrecturum, designauit se plusquam prophetam esse, cũ ceterorum prophetarũ nullus resurrexerit. Et hoc eis rursus post resurrectionem suam repetijt, dicens: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscũ, quoniam necesse est omnia impleri quæ scripta sunt in lege Moysi & prophetis & psalmis de me. Iam, inquit dominus, non multa loquor uobiscum. uenit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. princeps mundi, diabolus est, non tamen quod dominus sit illius, quia domini dei est terra & plenitudo eius, sed quod per uniuersum orbem longe lateq; dominet per idololatriam: quæ quia per euangelium CHRISTI destruetur rursus, uenturũq; sunt etiam ethnici ad cognitionẽ fidei, ideo dixit CHRISTVS ad Iudæos: Iam princeps huius mundi eicietur foras. Et uere princeps mundi diabolus, ut qui ramporenter & ualide dominabatur tunc in hominibus mundanis & carnalibus, ac quorquor trahebat in suo trium-

Augustin.

Cyrillus:

Luc. vi.

psalm. 27

Johan. 12.

Q. iij

Gene. 3 pho captiuos, qui etiam primum hominem Adam de-
ceperat in paradiso, qui fume peccati originalis adstrinx-
erat omnes, præ cuius tyrānide nemini licebat ingredi ca-
Augustin. lum. Quod autem adueniens ille nihil inuenturus sit in
Christo, intelligit Augustinus eò pertinere, quod nō cre-
aturaz, sed peccatorum princeps sit diabolus. Sed quo tã
Cyillus. dem modo uenit in malis, inquit Cyrillus, & peruersis lu-
dæis, qui Christum tradiderunt in mortem citra omnem
mortis causam, uel ipso diaboli subministro Pilato testan-
Matth. 27 te, qui quoties tandem dixit, Nullam in eo inuenio cau-
sam?

¶ Equidem credidero facile eò quoq; uerbum hoc per-
tinere, quod cum maxime hominem iam moriturū uisi-
Gene. 3 tet diabolus, iuxta illud, Et tu insidiaberis calcaneo illi,

Gen. 3
sup Dan.

Calcaneum autem ultimum uitæ humanæ finē recte in-
telligimus. Quum itaq; ad mortem singulorum hominū
ueniat diabolus, quærens partem suam in illis, ad Christū
q̄q; uenit, sed spe sua frustratus, nihil inuenit in eo, atq;
ideo merito suam quoq; pristinam iustitiam amisit. Qui
enim per membra sua, scilicet ludam, ludæos, Herodem,
Pilatū, præter omne meritum mortis, Christum uitæ
autorem morti adiudicauit, nonne ad omne iustitiæ præ-
scriptum merito ius suum totū amisit, quod antea aduer-
sus homines habuerat? Nunc enim uniuersus mundus con-
fiteatur & agnoscit Christum nullam commeruisse mortē,
nec naturalem, neq; uiolentam istam crucis: tantum ille
patri suo obedire uoluit usq; ad mortem. sicut enim pa-
ter filio suo præceperat genus humanum morte propria
redimere, ita uolēs omnia ille subiit. oblatuſ est enim ran-
Roma. 8
Isaie. 53 tum, quia uoluit. Et hoc est quod discipulos suos, mūdiq;
uniuersum uoluit scire, se nullo merito mortis, sed sola
obedientia patris mortuum esse. Immensa autem suæ
mortis utilitas hodierna die innotuit orbi terrarū, quan-
do apostolis misit spiritum sanctum multis modis antea
promissum: ex quo statim scientiam simul & robur succe-
perunt intrepide prædicandi uniuerso mundo, tanto mi-
raculo & stupore, ut in omnibus linguis intelligerentur
ab omnibus.

¶ Nos itaq; consideremus apostolos illos columnas &

fundamenta ecclesie, quomodo qualesq; eos inuenerit &
 reddiderit spiritus dei, diligenter contemur. sedebant enim omnes pariter in una domo conclusi propter
 metum Iudeorum, nihil aliud calleres, nisi q; matres eorū
 quæ pepererant ipsos, nouerant loqui: & tamen ea ipsa
 uernacula lingua non audebant, qua erāt timiditate, ma-
 nifeste **CHRISTVM** confiteri. Adueniens autem spiritus
 sanctus, pectora eorum impleuit, oraq; varijs linguis in-
 stituit, animos adeo confirmauit, ut iam alienis linguis
 eloqueretur **CHRISTVM**, qui de illo prius lingua sua lo-
 qui metuebant: gratia sua mentes eorum accendit, cuius
 uirtute illi contemptis supplicijs corporum, charitate dē
 uina superarunt omnem uiolentiam & iniuriam tyran-
 norum. Tam fortes & intrepidus illos effecit gratia spiri-
 tus sancti, ut inde uiuersam ecclesiam exedificarent, sibiq;
 emeruerint sedes duodecim, quibus iudicent una cum
CHRISTO. Nunc porro deprecemini **CHRISTVM**, ut **Matth. 19**
 iam hodie uobis gratiam communicet spiritus san-
 cti, in absolutionem peccatorum, ad illum
 nādum intellectum, quatenus hic gra-
 tiam, illic uitam cōsequamur
 æternam, Amen.

HOMILIAS DE FESTI HVIVS

*celeberrimi solēnitatis, require par-
 te tertia de festiuitatibus.*

IOFERIA SECUNDA

PENTECOSTES, EVANGE

lium Iohannis III.

27